

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 49/2001 vp**

Hallituksen esitys Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitokselle ja satelliittikeskukselle sekä niiden elimille ja niiden henkilöstölle myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn neuvostossa kokoontuneiden Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden virastojen oikeustoimikelpoisuudesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä lokakuuta 2001 lähettäessään hallituksen esityksen Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitokselle ja satelliittikeskukselle sekä niiden elimille ja niiden henkilöstölle myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista tehdyn neuvostossa kokoontuneiden Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden virastojen oikeustoimikelpoisuudesta (HE 173/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että

perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Risto Eerola, oikeusministeriö
- professori Tuomas Ojanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- professori Petri Helander
- professori Mikael Hidén.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä 15 päivänä lokakuuta 2001 tehdyn neuvostossa kokoontuneiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöksen Euroopan unionin turvallisuusalan

tutkimuslaitokselle ja satelliittikeskukselle sekä niiden toimielimille ja henkilöstölle myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista samoin kuin lakiehdotuksen päätöksen lainsäädännön alaan

kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden virastojen oikeustoimikelpoisuudesta.

Päätös tulee kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002, jos kaikki jäsenvaltiot ovat siihen mennessä ilmoittaneet neuvoston pääsihteeristölle valtiosisäisten menettelyjensä saattamisesta päätökseen. Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä päivänä samaan aikaan kuin päätös tulee voimaan.

Esityksen perusteluissa tehdään selkoa eduskunnan suostumuksen tarpeellisuudesta päätök-

seen sekä eduskunnan hyväksymisen ja lakiehdotuksen käsittelyjärjestyksestä. Esityksessä katsotaan, että eduskunta voi hyväksyä päätöksen äänten enemmistöllä ja että ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Koska asiaan kuitenkin liittyy perustuslain 93 §:n 1 ja 2 momenttia koskevia tulkintakysymyksiä, on hallitus pitänyt mahdollisena sen harkitsemista, että esityksestä hankitaan sen eduskuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Euroopan unionin neuvostossa kokoontuneiden Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden hallitusten edustajat ovat päättäneet Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitokselle ja satelliittikeskukselle sekä niiden toimielimille ja henkilöstölle myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista. Päätös liittyy tutkimuslaitoksen ja satelliittikeskuksen perustamisesta hyväksyttyihin yhteisiin toimintoihin, jotka koskevat virastojen siirtämistä Euroopan unionin yhteyteen. Yhteisiin toimintoihin sisältyvän säännöksen mukaan virastojen ja niiden henkilöstön erioikeuksista ja vapauksista määrätään jäsenvaltioiden välisellä sopimuksella.

Päätöksen ovat tehneet — Euroopan unionin neuvoston asemesta — neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajat, koska erioikeuksia ja vapauksia koskevat asiat eivät muodollisesti kuulu unionin toimivaltaan. Suomen perustuslain kannalta kysymys on siitä, kuuluuko tällainen päätös perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaisen tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yhteistoiminnan piiriin vai 93 §:n 2 momentin mukaisen valtioneuvoston toimivallan alaan.

Perustuslain 93 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja

päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. Ilmaisulla "Euroopan unionissa tehtävä päätös" on korvattu perustuslaissa aikaisemmin ollut viittaus valtiopäiväjärjestyksessä säädetyissä kansainvälisissä toimielimissä tehtäviin päätöksiin. Säännöksen sanamuoto on aikaisempaa yleispiirteisempi ja joustavampi (ks. HE 1/1998 vp, s. 146/I) sekä valtioneuvoston tehtäviä koskevilta osilta oleellisesti laaja-alaisempi (ks. PeVM 6/1999 vp, s. 4—5). Valiokunta on perustuslakiesityksestä antamassaan mietinnössä katsonut, että 93 §:n 2 momentin ilmaisu "kattaa myös unionin toimivaltaan muodollisesti kuulumattomat, mutta unioniasioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavat asiat" (ks. PeVM 10/1998 vp, s. 27/I).

Päätös erioikeuksista ja vapauksista on tehty Euroopan unionin tehtävien hoitamista varten ja se liittyy välittömästi neuvoston yhteisiin toimintoihin virastojen siirtämisestä Euroopan unionin piiriin. Päätöksessä on valiokunnan mielestä kysymys sellaisesta unionin asioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavasta asiasta, joka kuuluu perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaisesti valtioneuvoston toimivaltaan.

Euroopan unionin toimielinrakenteen ulkopuolella tehdyn päätöksen hyväksymiseen ja voimaansaattamiseen sovelletaan eduskunnassa perustuslain 94 ja 95 §:n säännöksiä.

Eduskunnan suostumus

Päätöksen määräykset erioikeuksien ja vapauksien myöntämisestä kuuluvat lainsäädännön alaan, minkä vuoksi ne vaativat eduskunnan hyväksymisen (PeVL 38/2000 vp, s. 2/II). Määräykset eivät koske perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Päätöksen hyväksymisestä voidaan näin ollen päättää äänen enemmistöllä.

Lakiehdotus

Lakiehdotuksen 3 §:n mukaan säännöksiä lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella. Koska lain täytäntöönpanossa on kysymys Euroopan unionissa tehtyyn päätökseen liittyvistä Suomen toimenpiteistä, kuuluu täytäntöönpanoasetuksen antaminen perustuslain 93 §:n 2 momentin takia valtioneuvostolle. Saman perustuslainkohdan johdosta on lakiehdotuksen 4 §:ää muutettava niin, että lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Molemmat muutokset ovat edellytyk-

siä sille, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että eduskunnan suostumus on tarpeen Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitokselle ja satelliittikeskukselle sekä niiden toimielimille ja henkilöstölle myönnettävistä erioikeuksista ja vapauksista tehtyyn päätökseen,

että tästä päätetään äänen enemmistöllä ja

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos valiokunnan sen 3 ja 4 §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Paula Kokkonen /kok
vpj. Riitta Prusti /sd
jäs. Tuija Brax /vihr
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd

Jouni Lehtimäki /kok
Johannes Leppänen /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /kesk
Pekka Ravi /kok
Markku Rossi /kesk
Ilkka Taipale /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.